

Ny psalmbok

Så har Svenska kyrkan, och över huvud Sveriges kristenhet, fått ny psalmbok! Efter år av utredningar, försöksutgåvor och olika psalmbokstilllägg har vi äntligen fått en samlad lösning. Psalmboken har varit efterlängtd, och många kommer med stor glädje och iver att ta den i bruk.

Är därmed all kritisk diskussion överspelad? Jag tror inte det. 1986 års psalmbok kommer säkert inte att stå sig i hundra år som våra klassiska psalmböcker eller i femtio som vår senaste. Den här gången är medvetandet mycket större om att arbetet med psalm och visa måste pågå kontinuerligt inom kyrkan. Många medger också att mycket av den kritik som förts fram mot psalmkommitténs arbete varit berättigad. Men man har hellre stött en kompromisslösning än förhalat det slutgiltiga beslutet ytterligare.

Visst kan man tycka att 15 års utredande får vara nog. Men psalmkommitténs slutbetänkande väckte en sällsynt stor uppmärksamhet och frammanade ett oerhört intensivt remissarbete på många håll. Enligt min mening har de ansvariga inom Svenska kyrkan missat chansen att göra en verkligt grundlig genomarbetning av remissvaren och låta framkomna synpunkter komma psalmboksarbetet till godo. Från flera håll framfördes önskemålet att en av den ursprungliga kommittén oberoende expertgrupp skulle få i uppgift att göra en slutlig översyn. Hade man handlat snabbt skulle ett reviderat förslag kunna ha förelegat till årets kyrkomöte.

Men Svenska kyrkans centralstyrelse tog ju hand om frågan och lade ett modifierat förslag på kyrkomötets bord? Det är riktigt, och centralstyrelsens förslag innehåller verkligen åtskilliga förbättringar. Ytterligare förbättringar (men även en del tveksamma ändringar) tillkom i ut-

skottsarbetet. Men en grundlig genomgång av remissvaren har knappast gjorts, och den nyupptäckta datatekniken har kommit att i någon mån snedvrída arbetet. Man har i stor utsträckning arbetat efter kvantitativa kriterier. När enskilda psalmförslag fått en bred opinion mot sig har styrelsen backat men sällan annars. Det är naturligtvis inget fel att ta hänsyn till breda opinioner, men det är fel att inte ta hänsyn till enskilda insiktsfulla granskare som inte har en sådan opinion bakom sig. De breda opinionerna har naturligt nog kommit att gälla några av våra mest brukade och omtyckta psalmer. Men mycken insiktsfull kritik mot bearbetningar av mindre kända psalmer har inte alls beaktats.

Artiklarna i den här årsboken har tillkommit under inspiration av remissarbetet för Teologiska fakultetsstyrelsen i Uppsala och för Riksförbundet Svensk Kyrkomusik (RISK). Endast denna ledande artikel har skrivits efter kyrkomötet. Detta medför bl a att psalmnumren i artiklarna inte stämmer med den slutgiltiga psalmbokens, där en förskjutning bakåt inträtt i nummerserien.

Som redan framhållits innehåller den slutgiltigt antagna psalmboken ett stort antal förbättringar jämfört med psalmkommitténs förslag. På musiksidan har RISK fått gehör för en lång rad önskemål. På textsidan har ganska många av fakultetsstyrelsens önskemål beaktats. Den främsta förtjänsten härav tillkommer faktiskt Anders Frostenson! Mänskligt att döma borde Frostenson vid det här laget vara trött på alla missnöjda röster och vara benägen att reagera enbart negativt på kritiken. Men Frostenson har tvärtom tagit upp fakultetsstyrelsens kritik på ett storsint och sakligt sätt och lagt ner ett omfattande arbete på att revidera sina egna förslag

en sista gång. (Andra synpunkter har säkert också beaktats, men Frostenson har själv betyggat att Uppsala-fakultetens kritik varit honom till särskilt stor hjälp!)

Detta har t ex resulterat i att tre av de finaste psalmerna från reformationstiden vunnit en lödigare gestalt väsentligt närmare originalets anda. Det gäller Luther-psalmen "O gläd dig, Guds församling nu", Olavus Petris "O Jesus Krist, som mänska blev", och Speratus' "O Gud, du av barmhärtighet". Även i flera av sina originalpsalmer har Frostenson vidtagit ändringar som föranletts av fakultetsstyrelsens kritik. Min spetsiga artikelrubrik "Kristus i Kreml-muren?" har t ex förlorat sitt underlag genom Frostensons ändring av den kritiserade psalmens bildspråk. Åtskilligt av fakultetsstyrelsens kritik kvarstår (om den på alla punkter verkligen är berättigad, därom får andra döma). Men den allvarligaste kritiken har faktiskt bortfallit. Sammanfattningsvis förefaller det mig som om Frostensons insats i den nya psalmboken framstår som väsentligt starkare än den tedde sig i psalmkommitténs slutbetänkande. Och det är oerhört glädjande! Psalmkommittén gjorde Frostenson en klar otjänst genom att låta intrycket av hans många högklassiga produkter skymmas av en rad undermåliga.

Om Frostenson fått finna sig i att i debatten vara slagpåse för stundtals onyanserad och orättvis kritik, så har berömmet dess mer flödat över Britt G Hallqvist. Visst har hon gjort många verkligt fina saker, men vissa typer av psalmer har faktiskt inte passat henne. Hon har helt enkelt inte varit tillräckligt insatt i vissa fromhets-traditioner för att kunna fånga originalets anda. Hon har också i ganska liten utsträckning tagit hänsyn till framförd kritik. Efter Frostensons senaste översyn av sina bearbetningar är det

enligt min mening några Hallqvist-tolkningar som framstår som de mest besvärande skönhets-fläckarna i den nya psalmbokens presentation av äldre psalm. Jag tänker på hennes teologiskt oförsvarliga ingrepp i Runebergs underbara tolkning av Nicolais morgonstjärne-psalm, liksom i Wallins version av samma psalm, och på hennes okänsliga och oinitierade nytolkning av samme diktares "Wachet auf!"

Ansvar för detta faller dock inte på henne utan på centralstyrelsen. Styrelsen har, som jag redan framhållit, inte föranstaltat om en grundlig genomgång enligt kvalitativa kriterier av framförd kritik. Man har överlåtit åt respektive författare att avgöra om framförd kritik skulle beaktas eller inte och har tydligen inte velat överväga alternativa tolkningar när en författare en gång fått psalmkommitténs uppdrag rörande viss psalm. Så har man helt nonchalerat den insiktsfulla kritik som författaren Augustin Mannerheim (utan stöd av breda opinioner) riktat mot Hallqvists Nicolai-tolkningar och missat chansen att med psalmboken införliva en av de finaste nytolkningarna av äldre psalm över huvud, nämligen Mannerheims egen version av "Wachet auf!"

Det ligger mycket arbete, mycket intresse, mycken entusiasm och mycken kärlek till psalm och koral bakom det konstruktiva remissarbete som återspeglas i den här volymen av Svenskt gudstjänstliv. Redaktionen förhoppning är att den skall stimulera till eftertanke och debatt, och att den därmed skall vara till nytta och hjälp både i studiearbetet kring den nya psalmboken och i det mer långsiktiga arbetet med psalm och visa i Svenska kyrkan och i svensk kristenhet över huvud.

Ragnar Holte